

Συνέδριο Δικτύου Σχολείων για την Προώθηση του Ιστορικού Γραμματισμού «Το μέλλον συνομιλεί με το παρελθόν»

8 Μαΐου 2026

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1

Περπατώντας (σ)τον ιστορικό χρόνο: δημιουργία αναλογικής ιστορικής γραμμής ως βιωματικού εργαλείου διδασκαλίας της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο

Μαρίνος Κωνσταντίνου, Δημοτικό Σχολείο Μακεδονίτισσας Α΄

Η κατανόηση του ιστορικού χρόνου αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη ιστορικής σκέψης. Ωστόσο, στο σχολικό πλαίσιο οι ιστορικές περίοδοι παρουσιάζονται συχνά με τρόπο που δυσκολεύει τους μαθητές να αντιληφθούν τη διάρκεια, τις αναλογίες και τη σχέση μεταξύ διαφορετικών εποχών.

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τη δημιουργία μιας υπαίθριας αναλογικής ιστορικής γραμμής σε σχολικό χώρο, η οποία λειτουργεί ως «περίπατος μέσα στον ιστορικό χρόνο». Στο εγχείρημα αυτό ο χρόνος μεταφράζεται σε χώρο: η απόσταση που διανύει ο μαθητής αντιστοιχεί στη διάρκεια των ιστορικών περιόδων, επιτρέποντας την άμεση και βιωματική κατανόηση της ανισότητας του ιστορικού χρόνου.

Η ιστορική γραμμή δεν αντιμετωπίζεται ως στατικό εκπαιδευτικό υλικό, αλλά ως δυναμικό μαθησιακό περιβάλλον που εξελίσσεται μέσα από τη διδακτική πράξη. Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στον σχεδιασμό και στον εμπλουτισμό της μέσω εικαστικών παρεμβάσεων, συμβόλων κάθε εποχής και επιτοίχιων ψηφιακών συνδέσμων (QR codes), οι οποίοι οδηγούν σε επεξηγηματικό υλικό για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους.

Η εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση συμβάλλει στην κατανόηση της διάρκειας, της αλλαγής και της συνέχειας στον ιστορικό χρόνο, ενισχύει τη σύνδεση του παρελθόντος με την εμπειρία των μαθητών/μαθητριών και μετατρέπει τον σχολικό χώρο σε ενεργό πεδίο ιστορικής διερεύνησης.

Δημιουργία πρωτότυπου ιστορικού κόμικ με θέμα την εξέγερση των Κύπριων χωρικών του 1426

Βασίλης Καφαντάρης, Παγκύπριον Γυμνάσιον Λευκωσίας

Αρχική αφορμή για τη δράση αποτέλεσε η περιγραφή μιας σκηνής από πρωτογενή πηγή, στο πλαίσιο διαθεματικής άσκησης. Με βάση αυτήν, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μια δραστηριότητα που εντάχθηκε στο αναλυτικό πρόγραμμα της Ιστορίας της Β΄ Λυκείου και πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο τμήματος. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός ιστορικού κόμικ με θέμα από την εξέγερση των Κύπριων χωρικών του 1426.

Η δράση αποσκοπούσε στην καλλιέργεια του ιστορικού γραμματισμού, αξιοποιώντας παράλληλα διαθέσιμες πηγές από σπάνια βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), τόσο για την αναζήτηση επιπρόσθετων πηγών όσο και για τη μελέτη υποδειγμάτων και συναφών κόμικ με παρόμοια θεματική.

Οι μαθήτριες κλήθηκαν να συγγράψουν σύντομα, συνεκτικά κείμενα που ανέλυσαν και ερμήνευσαν την αρχική συνοπτική πηγή, αξιοποιώντας στοιχεία από graphic novel και κόμικ. Παράλληλα, καλλιεργήθηκαν δεξιότητες σκιτσογραφίας και πορτρέτου, καθώς η δραστηριότητα προϋπέθεσε τη δημιουργία τουλάχιστον δώδεκα ασπρόμαυρων σκίτσων και εικόνων.

Τελικό προϊόν της δράσης αποτέλεσε η παραγωγή ενός νέου, αφηγηματικού και εικονογραφημένου υλικού, το οποίο ανέδειξε ένα σχετικά παραγνωρισμένο θέμα της κυπριακής ιστορίας.

Η επίσκεψη του Λεονάρντο Ντα Βίντσι στην Κύπρο: μια διδακτική πρόταση

Δρ Κώστας Κωνσταντίνου, Δημοτικό Σχολείο Αγλαντζιάς Ε' - Άκη Κλεάνθους

Οι μαθητές και οι μαθήτριες της Στ' τάξης ασχολήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς με το πρότζεκτ «Ο Λεονάρντο ντα Βίντσι και η Κύπρος». Στο πλαίσιο αυτού του πρότζεκτ, θα μελετήσουν και θα αξιολογήσουν την τεκμηρίωση της λεγόμενης επίσκεψης του Λεονάρντο ντα Βίντσι στα Λεύκαρα το 1481, κατά την οποία φέρεται να αγόρασε κέντημα, το οποίο στη συνέχεια δώρισε στον Καθεδρικό Ναό του Μιλάνου (Duomo di Milano).

Η μελέτη του συγκεκριμένου θέματος επιλέγεται επειδή καλύπτει μεγάλο εύρος της ιστορικής περιόδου που περιλαμβάνει το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Στ' τάξης. Σκοπός της μελέτης είναι τα παιδιά να αντιληφθούν τη σημασία της τεκμηρίωσης ενός ιστορικού γεγονότος και να μπορούν να καθορίζουν τα κριτήρια που καθιστούν επαρκή την τεκμηρίωση ενός ιστορικού ισχυρισμού. Παράλληλα, επιδιώκεται να κατανοήσουν τη δυσκολία πλήρους τεκμηρίωσης γεγονότων του παρελθόντος και το ότι υπάρχουν περιπτώσεις για τις οποίες ο/η ερευνητής/ερευνήτρια δεν μπορεί να είναι απόλυτα βέβαιος/βέβαιη ότι συνέβησαν. Επιπρόσθετα, δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές και στις μαθήτριες να προβληματιστούν για το πώς διαμορφώνεται ένας μύθος, τι τον καθιστά αληθοφανή και τι ενδεχομένως εξυπηρετεί.

Συγκεκριμένα, η διερεύνηση ξεκινά από το τέλος της περιόδου της βασιλείας των Λουζινιάν στην Κύπρο, με τελευταία βασίλισσα την Αικατερίνη Κορνάρο και την εξάρτησή της από τη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας. Συνάμα, εξετάζονται οι αλλαγές που επιφέρει στην ανθρώπινη σκέψη και έκφραση το κίνημα της Αναγέννησης, με ειδική αναφορά στο έργο του Λεονάρντο ντα Βίντσι ως ενός από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της.

Ακολούθως, στο πλαίσιο της μελέτης της περιόδου της βρετανικής κατοχής της Κύπρου, διερευνώνται οι ενδεχόμενοι λόγοι για τους οποίους η βρετανική αποικιακή κυβέρνηση, τη δεκαετία του 1930, έφερε στο προσκήνιο την πιθανή επίσκεψη του Λεονάρντο ντα Βίντσι στο νησί. Τέλος, γίνεται διασύνδεση του αποικιακού αφηγήματος με την προσπάθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, τη δεκαετία του 1980, να προωθήσει τον τουρισμό, επαναφέροντας το θέμα μέσω της κυκλοφορίας σχετικών γραμματισμών. Τέλος, γίνεται συζήτηση για τους λόγους που ακόμη και σήμερα, το λευκαρίτικο κέντημα αποτελεί σύμβολο σύνδεσης κυπριακού και δυτικού πολιτισμού, παίρνοντας ως αφορμή την παρουσίαση του λογότυπου της Κυπριακής Προεδρίας της Ε.Ε. το 2026.

Η προφορική ιστορία ως εργαλείο καλλιέργειας ιστορικού γραμματισμού: «Ο Ελληνικός Εμφύλιος μέσα από οικογενειακές μνήμες»

Ευαγγελία Καλδέλλη, Παγκύπριο Λύκειο Λάρνακας

Η εισήγηση θα παρουσιάσει μια διδακτική εφαρμογή σε επίπεδο τάξης που αξιοποιεί τη μέθοδο της προφορικής ιστορίας ως εργαλείο καλλιέργειας ιστορικού γραμματισμού. Η δράση υλοποιήθηκε με μαθητές και μαθήτριες της Γ' Λυκείου κατεύθυνσης, στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ενότητας για τον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο, με βασικό στόχο την κατανόηση των εμπειριών των ανθρώπων που επηρεάστηκαν άμεσα από τα ιστορικά γεγονότα.

Η δραστηριότητα σχεδιάστηκε ώστε να ενισχύσει βασικές δεξιότητες ιστορικού γραμματισμού, όπως η κατανόηση ιστορικών γεγονότων, η ανάλυση ιστορικών πηγών, η διάκριση ανάμεσα στην προσωπική μνήμη και την ιστορική αφήγηση, η ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης και η κατανόηση των συνεπειών του πολέμου στην καθημερινή ζωή και στις οικογενειακές ιστορίες.

Η διδακτική παρέμβαση υλοποιήθηκε σε διαδοχικά στάδια. Αρχικά πραγματοποιήθηκε προετοιμασία των μαθητών/μαθητριών με συζήτηση σχετικά με την έννοια της προφορικής ιστορίας, τη σημασία της προσωπικής μαρτυρίας και τον ρόλο της υποκειμενικότητας στις αφηγήσεις του παρελθόντος. Στη συνέχεια οι μαθητές εργάστηκαν συνεργατικά για τη διαμόρφωση ερωτηματολογίου, το οποίο θα χρησιμοποιούσαν στη διαδικασία της συνέντευξης. Ακολούθησε η καταγραφή μαρτυρίας από νεαρή γυναίκα, της οποίας οι γονείς και οι παππούδες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου. Τέλος, η μαρτυρία αποτέλεσε αντικείμενο επεξεργασίας στην τάξη, μέσα από συζήτηση και συσχέτιση με το περιεχόμενο του σχολικού εγχειριδίου.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή οι μαθητές συνειδητοποίησαν ότι η ιστορία μπορεί να προσεγγιστεί μέσα από πολλαπλές οπτικές και ότι οι προσωπικές μαρτυρίες αποτελούν πολύτιμες ιστορικές πηγές. Παράλληλα, αντιλήφθηκαν τη διαφορά ανάμεσα στη βιωματική μνήμη και στο σχολικό ιστορικό αφήγημα, ανέπτυξαν ιστορική ενσυναίσθηση και κατανόησαν τις βαθιές επιπτώσεις της πολιτικής σύγκρουσης στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Η αξιοποίηση της προφορικής ιστορίας στην τάξη ενεργοποιεί τους μαθητές, ενισχύει τη σύνδεση ανάμεσα στο παρελθόν και την προσωπική μνήμη και μπορεί να αποτελέσει ένα ευέλικτο και αποτελεσματικό διδακτικό εργαλείο για την καλλιέργεια ιστορικού γραμματισμού στη σχολική εκπαίδευση.

Η διδασκαλία της Ελληνικής Επανάστασης στη Στ΄ Δημοτικού: μια διδακτική προσέγγιση των κυριότερων φάσεων του αγώνα, των περιοχών και των ηγετικών μορφών της Επανάστασης

Χριστόφορος Χριστοφίδης, Δημοτικό Σχολείο Παραλιμνίου Β΄

Η παρουσίαση θα επικεντρώνεται στη διδασκαλία του Δείκτη Επιτυχίας 4.2 του Αναλυτικού Προγράμματος της Ιστορίας στη Στ΄ τάξη του Δημοτικού, που αφορά την επισκόπηση των κυριότερων φάσεων του αγώνα σε ολόκληρο τον ελληνικό χώρο, την ελληνική επανάσταση στις διάφορες περιοχές, καθώς και τις ηγετικές μορφές της επανάστασης.

Η προτεινόμενη διδακτική προσέγγιση επιδιώκει την ανάπτυξη ιστορικού γραμματισμού εκ μέρους των μαθητών και των μαθητριών. Μέσα από τις συγκεκριμένες επισκοπήσεις καλλιεργείται η γνώση περιεχομένου σχετικά με τα κύρια γεγονότα της επανάστασης, τις διάφορες περιοχές στις οποίες εκδηλώθηκε και τις ηγετικές μορφές της. Η επιστημολογική διάσταση της διδασκαλίας συνδέεται με τους Δείκτες Επιτυχίας: Αίτια-Συνέπειες (Β), Σημαντικότητα (Ε) και Ιστορική Διερεύνηση – Τεκμήρια (ΣΤ). Συγκεκριμένα, αφορά τη σημαντικότητα των γεγονότων για την έκβαση της επανάστασης, τους λόγους (αίτια) για τους οποίους πέτυχε ή δεν πέτυχε η επανάσταση σε συγκεκριμένες περιοχές και τον ρόλο και τη σημαντικότητα των ηγετικών μορφών της επανάστασης με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Στις τρεις επισκοπήσεις γίνεται εντοπισμός και αξιοποίηση τεκμηρίων για την απάντηση συγκεκριμένων ιστορικών ερωτημάτων.

Η τοπική ιστορία ως εργαλείο και διαμεσολαβητής ιστορικού γραμματισμού

Δρ Αναστασία Χάματσου, Παγκύπριον Γυμνάσιον Λευκωσίας

Η πρόταση στοχεύει στην παρουσίαση δράσεων (σε επίπεδο τάξης και σχολείου) γνωριμίας, μελέτης και ανάδειξης της τοπικής ιστορίας. Θα αντληθούν παραδείγματα από δράσεις που εκπονήθηκαν σε διάφορα σχολεία της κοινότητας Ιδαλίου αλλά και στο Παγκύπριο Γυμνάσιο. Η γνωριμία των μαθητών/μαθητριών με την τοπική ιστορία, συνιστά μία διαδικασία που αποφέρει πολλαπλά εκπαιδευτικά, και όχι μόνο, οφέλη. Συμβάλλει και ενισχύει παράλληλα την αυτογνωσία των μαθητών και λειτουργεί καταλυτικά στην κατανόηση και ερμηνεία της σχολικής ιστορίας, αφού ο συσχετισμός της τελευταίας με την τοπική μπορεί να τους δώσει γνώριμα και εύληπτα παραδείγματα, επιτυγχάνοντας έτσι την αναγωγή από τη μικροϊστορία στη μακροϊστορία.

Ακολουθώντας τα ίχνη της Λατινοκρατίας από τη Χαλκίδα στη Λεμεσό

Αγγέλω Θεοδοσίου, Αθηνά Κλώνου, Γυμνάσιο Λινόπετρας

Μια «άγνωστη» σελίδα της ιστορίας ζωντανεύει και αποκτά νόημα μέσα και έξω από την τάξη. Η περίοδος της Λατινοκρατίας, αν και συχνά παραγνωρισμένη σε Ελλάδα και Κύπρο, αποκαλύπτεται ως ένα συναρπαστικό πεδίο εξερεύνησης μέσα από ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό «οδοπορικό» που φέρνει κοντά μαθητές από τη Χαλκίδα και τη Λεμεσό. Η παρουσίαση εστιάζει σε ένα δυναμικό παράδειγμα βιωματικής και συνεργατικής μάθησης, όπου η ιστορία παύει να είναι απλή αφήγηση και μετατρέπεται σε εμπειρία. Οι μαθητές/μαθήτριες, μέσα από ιστορική διερεύνηση, σύγκριση πηγών και δημιουργικές δραστηριότητες, προσεγγίζουν το παρελθόν με «άλλο μάτι», ανακαλύπτοντας πώς η τοπική ιστορία συμβάλλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας.

Παράλληλα, αναδεικνύονται οι επιρροές της λατινικής κυριαρχίας στην αρχιτεκτονική, την κοινωνική οργάνωση και τις παραδόσεις, ενώ φωτίζεται μια ενδιαφέρουσα διάσταση: πώς τόποι με παρόμοια γεωγραφία, όπως η Χαλκίδα και η Λεμεσός, ακολούθησαν παράλληλες ιστορικές διαδρομές. Το πρόγραμμα, που υλοποιείται στο πλαίσιο του eTwinning, αξιοποιεί δημιουργικά τα ψηφιακά εργαλεία και περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως επισκέψεις σε μνημεία, δημιουργία ψηφιακών παιχνιδιών και διαδραστικών χαρτών, παραγωγή βίντεο που «ζωντανεύουν» ιστορικά πρόσωπα και μύθους, καθώς και συνεργατικές δράσεις που ενισχύουν την επικοινωνία και τη σύνδεση των μαθητών. Μια εμπειρία μάθησης που γεφυρώνει τόπους, ανθρώπους και εποχές.